

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ
І АДМІНІСТРАЦІЯ:
Львів, Ринок ч. 10, П. пов.
Корто почт. шлян. 143.322.
Адреса для телеграм:
„Діло“, Львів.
Гол. Редактор приймає від
11—12 год. передполуднем
Рукописи не звертаються.

ПЕРЕДПЛАТА:
Місячно: в краю 450 зол.
За границею:
В Америці 1 долар, Франції,
Голандії, Бельгії 20 фр. фр.,
Італії 750 ал., Німеччині 750 ал.,
Швейцарії 3 шв. фр., Чехо-
словаччині 30 к. к., Румунії 150
лей, Болгарії 750 ал., Австрії
400 ал. — Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41.
Друкарні: 29-26.
В СПРАВІ ОГолошень
ЗВЕРТАТИСЯ до АДМІНІ-
СТРАЦІЇ.
ЦІНА ОДНОГО ПРИКЛАДНИКА
20 сот.

Міра зубожіння Франції.

(Від нашого кореспондента.)

Париж, 21. червня 1928.

I.

Ціла полів статтей в усіх фран-
цузьких газетах: про стабілізацію
французького гроша. Настав кінець
спекуляціям на зniżку і на зwyżку
франка; розвіялася потреба забез-
печуватися в чужій монеті — в ан-
глійських фунтах, в американських
долларах; найощадніша в світі нація,
французька, знов могла скласти
гріш у шадниці, у вартісній французь-
кій папері, навіть у пачохи — без
страху, що вартість заощадженого
гроша не знатиме як поникне. Ще тро-
хи, а — десь з кінцем цього року —
знов появиться срібна й золота мо-
нета і пощезають заважені і підра-
ні папіри. Франція, мовляв, верта-
ється до того фінансово-грошового
стану, в якому вона жила від Напо-
леона аж до 1. серпня 1914 року,
себто до великої війни. Мовляв, ка-
жемо. Бо в дійсності про поворот
до передвоєнного валюти у Франції
не можна говорити. Поворот є, але
тільки до назви, не до вартості.

А чейже саме у вартості суть гро-
ша, не в імені!

II.

Стабілізований французький гріш
називатиметься і далі франком. Од-
наче франк цей матиме тільки одну
яку частину передвоєнної вартості,
висловленої вагою золота. Пять
франків рівнятимуться передвоєн-
ному одному франкові, сотня перед-
воєнних двадцятих. Чотири п'яті
зартости французького гроша, роз-
віяні в нівець, — це ціна дорожніх
стрілків, розсипаних по всіх фронтах
протягом чотирьох років війни, ціна
вотоплених кораблів, ціна безмірних
поруйнованих вартостей. Цим ра-
зом війна не розбогатила народів,
навіть переможців, за викомом од-
них тільки американців. А що й го-
ворити про переможених!

До переможених — правда, не на
французько-німецькому фронті, а на
інших фронтах і площинах — на-
лежимо й ми. Наша тісняща Батьків-
щина під ярмом і панує над нею за-
кон переможця. Богаті не були ми
ніколи, навіть перед війною. Але і в
такому панперизмі, як тепер, ми ні-
коли від часу визволення нашого
від старої Річчосподитої не були.
Пошукаймо — хочете? — за мірою
нашого зубожіння, яка буде й мі-
рою нашого нещастя. Vae victis!

III.

Поважні французькі економісти
вважають, що відношення вартос-
ти між старим франком і новим,
1:5, є показником і мірою зубожіння
не менше вимовні. Почисліть напри-
клад. Валюти своєї у нас не бу-
ло і нема, то й таким показником
не можемо орудувати. Але є інші,
скази, кілька щоденних газет заспо-
коювало перед війною потребу на-
шого племени в Східній Галичині:
було „Діло“, було „Ново Слово“,
було „Руслан“, Народня Часопись“,
Галичанин, Прикарпатська Русь“.
Сьогодні є — ще! — одно-єдине
„Діло“. При цьому зверніть увагу,
що є нас тепер по цьому боці фрон-
ту вдвоє більше, ніж перед війною:
Рига. Тоді ще — хона воно й не на-
креслене — перетисли скільки при-
кріпків, друкованих і продаваних

теперішнім одиноким українським
шоденником у підяремній нашій
Батьківщині, і порівняйте її зі скіль-
кістю друкованих чисел і аркушів
нашої шоденної преси під Австрією.
Візьмімо під увагу всі ці показники

З одного маху.

Оригінальне інтерв'ю з марш. Пілсудським.

Несподівана зміна польського у-
ряду, а радше уступлення марш. Піл-
судського з президентури польсько-
го кабінету, викликало всякі здога-
ди і толки в публічній опінії. При
відомій таємності і дискреції уря-
дових чинників та нехтуванні преси
ця зміна мусіла викликати загальне
здивування, кладучи низку знаків
запитання в справі посередніх і без-
посередніх мотивів та причин до-
вершеної зміни. І були вони на я-
кийсь час згубилися в сірині буден-
щини, якби не услужливий „Глос
Правди“, який — після своєї повної
непоінформованості напередодні
кризи уряду — опісля для своєї ре-
абілітації не заповів був сензацій-
ного інтерв'ю з марш. Пілсудським
на тему, чому він перестав бути го-
ловною урядом. Сьогодні те інтерв'ю
ширше вже не по всіх усядах не ли-
ше польської держави, але й поза
її межами, викликаючи різні думки
й різні враження. Марш. Пілсуд-
ський не обмежився до санаційного
„Глосу Правди“, але щедро розділю-
вав своє експозе кожному, хто хотів
і міг з першого розмаху запла-
тити за нього (щоби його мати в
першій руці дохід з експозе призна-
чено на потреби двох знайомих і-
стот маршала, що після довгої ко-
лотливі вступили в орбіту ідіалі), за-
стерігаючись лише, щоби все сказа-
не було видурковане без ніяких змін
і пропусків.

„Вільно дам писати коментарі, — гово-
рив розмовець — як хочете, але змішувати
моїх слів не влізло“.

Жаліємо дуже, що обем нашого
органу не дозволило нам в цілості
подати експозе марш. Пілсудського,
його промови, яка вже нині є істо-
ричною. Зовсім природно, що нія-
ких змін в ході думок ми не будемо
робити, але пропуски несутніх
для нас річей є конечні.

В своєму експозе марш. Пілсуд-
ський підкреслює перш усього, що
він зовсім здоровий. Так відповів
йому лікар на його питання. Розпо-
ряджуючи своїм здоров'ям (це вже
важче!) і життєм, він міг би викону-
вати всі теперішні урядові функ-
ції коштом свого здоров'я, або за
згодою президента держави і то-
варішів-міністрів взяти довшу від-
пустку для порятунку здоров'я. Та
цього він не зробив і уступив з пре-
зидентури кабінету. На те склалось
багато причин.

Перш усього марш. Пілсудський
органічно не терпить уряду началь-
ника кабінету і тому вже давніше
просив президента держави, щоби
той підготував собі з думці трьох-
чотирьох людей, які по черзі могли
би сповнювати цей прикрий уряд.
Бажаючи негайно вняти цю
справу, розмовець порівнює уряд го-
лови кабінету з урядом президента
держави.

Президент у польській конституції
є поставлений у фальшиву ситуацію.
Будучи представником усієї держа-
ви, він не може репрезентувати се-

й обставини, і матимемо приблизну
міру нашої збідності, нашої при-
ниженості і нашого сорому.

Vae victis et infirmis!

В. П.

бе, своєї думки і свою працю. Пре-
зидент не має права добору навіть
найближчого оточення з людськими
й горничними виключно. Це значить,
що

„якби через свою конституцію по-
долитися з вибраним чоловіком, який — мо-
рально будучи єдиним і стохич найвище —
відповідає перед історією, поводитись так
лікчемно і нечесно, як не поводитись ніхто
в світі навіть зі своєю удержанкою або з
особою зовсім від себе залежною“.

І тут приходить розмовцеві на
думку його власна історія, коли то
він був начальником держави і

„коли після побідою переможеної мною
війни, як головної ролі, рішався я після
довгих вагань не робити нічого і дхпатим
Польщу на власну долю. Ті мої вагання
обхоплювали рішення питання: Чи маю
своїм, так, суверенний, сойм повіл, роз-
глядати і призначати його ногого побідника
так, як не за заслугоював, чи вибрати той
пліх, який по суті і історично вибрав —
поширшити Польщу саму собі. Сойм повіл,
що в тих часах працював над конститу-
цією, а своїх рахунках щодо вибору бу-
дучого президента не загався в своїх при-
пущеннях: що на те становились: буде ви-
браний ніхто інший, тільки незвичайно
популярний в цілому народі, не змігний
зганявати себе захланністю грошей чо-
ловка, який своєю побідою переможеною
війною і своєю характеру вибрав Польщу
за хаосу і дав їй значно більші гарантії, ніж
ті, які їй зачеркнено всюди. І тому кон-
ституційна праця пішла в тому напрямку,
щоби будучому президентові зробити
стільки прикостей і стільки — скажу —
ганьби життя, скільки могли видумати
адв'юкати і повторно глумити“.

В такий спосіб намагалося засу-
нути в кут конкурента пресьольської
суверенності. Але марш. Пілсуд-
ський зробив збитка соймовим су-
веренам і усунувся від того уряду.
Тоді вся ненависть звернулася про-
ти през. Нарutowича, якого й зга-
джено зі світа.

Іншого покрою є уряд голови ка-
бінету, який в польській конституції
виглядає всемогутим. Але тільки з
першого погляду, бо й цей уряд має
свої темні сторони. Мачоши опініо-
вати й вирішувати все, прем'єр фак-
тично не може працювати. Він робить

„свою працю непродуктивною, неефек-
тивною. Може бути, що мудрий сойм су-
веренний повіл мав і те на думці, щоби
можливо багато суверенності, спеціально
до скарбових кас, зберігати для себе, для
соймових послів“.

Колиж на протязі свого дволіт-
нього урядування марш. Пілсуд-
ський міг багато зробити, то тільки
тому, що велику частину своєї „все-
могутності“ сконював на проф. Барте-
ля. На кабінетовій раді розмовець
підніс, що уряд прем'єра є тому та-
кий важкий, що його головною ді-
яльністю є зняття підкидків. Го-
лову уряду закидується масою ме-
моріалів й санборатів, які треба у-
згодити. Міністри підкидають їх
прем'єрові, а урядові міністрам.

„Я випадком найвідоміший — на
мою думку — спосіб умішувати самих
ліній міністрів, а не їх урядові, зникаючи
самим міністрам питання екзотичної їх
урядові, щоби то потрібних до процесу
уважували“.

Виною цьому пристрасть до пен-
тралізації, до скупчування в одних
руках безлічі дрібних й мініатюрних
справ, а далі пристрасть протек-
ціоналізму, нпр. у справі

„усунення якогось державного фун-
кціонера чи напавки — визнання за
неіснуючі отази незвичайно тієї мо-
лодші, або збільшення від відповідаль-
ності за скарбів аложаження цілої
плоти повичайно мизик і незвичайно
середніх людей, які лише через намови
й якийсь дивні мавіанії отягули палами
до скарбового мішка“.

І тому уряд прем'єра є такий важ-
кий і невдячний. А тут іше лікарі
ствердили, що

„єдиним рятунком при сповнюванні
отільки урядів є для мене запевнення й
кошнубудь боротьби зі сойм, бо вона ще
найбільше хотіла і може найбільше під-
копує мог адровал“.

Ось причини, які примусили марш.
Пілсудського просити президента
держави, щоби звільнив його зі ста-
новниці голови уряду. Та не ще не
всі причини. До них приєднується
ще й сумна конечність неспромож-
ності співпрацювати зі соймом.
„Колиж я не борюся зі сойм, то й ні-
чого іншого не робив би, а зима фелз-
стало би і козав пади послів, бо вона
мають таку методу праці, яка зорва
перетече волю ефективність і продук-
тивність“.

Посли — як діти, а сам процес
лічного говорення є найпотворні-
шим з помислів.

„Я сам належу до бездвників, які — як
то й бачити у садку — зміють зворуш-
вати, зміють майти форми, зміють ска-
зати так, що сали є привабливі до уст
боділки. Але колиж мені за протязі віл-
кох тижнів казало подовно промовити
публічно, то я зважав би себе остаточним
пимію. Тимчасом знавов послів можуть
це робити в соймовій сазі не на протязі
вілкох тижнів, але на протязі вілкох
місяців“.

А при тому поводитись вони га-
небно, немов би соймова сали була
коршмою.

„Кожний з послів має право вертати,
кричати, кидати обиди, писати сораю
ючі інтерв'ю, що доторкають до
інших, має право і привілей поводитись
ж самим і дайтак, а зле ті, що таа за-
ко працюють, як то є з міністрами. І за
шалеу праці побирають якісь галу-
гроси, мусять розв'язати адв'юкати над-
звичайну пошаму для тієї сали. Воли
поклам вілкох говорити не до ріш, ані од-
ним словом не претувати до справ,
ака є та денному порятку, і частю гово-
рити так нудно, такою напалою томля-
ючою мовою і формою, що можна тічати
шлукохнів боли“.

Для виконання якогосьбудь нево-
зможного долам, що сам особисто, як
дхтатор Польщі, а скхата сойм, що за
зробити і міг розв'язати сойм повіл
рішати побідою закінченої війни. Того я не
зробив. За весь час, як голова кабінету,
поводився я більше конституційно, як
сам сойм. Тому ніхто не може мене об-
винувувати в недостатній демократичній
пимію, що є в моїй голові. І дуже ба-
жав би я, щоби наповне послів не утону-
вали своїм метою праці а демократич-
ном. Своєю працею вони не правують
тести демократизації“.

Коли розмовець на становниці го-
лови кабінету побачив методи праці
третього сойму, то вирішив, що має
до вибору:

„припинити всяку співпрацю зі соймом
і віддатися до диспозиції пана президе-
нта, щоби Польщі отримувати нові права
або уступити зі становниці голови по-
сильного кабінету, який мусить співпра-
кувати зі соймом“.

Марш. Пілсудський вибрав те дру-
ге і уступив зі становниці прем'єра.

Але
„якби намінив якийсь кріп отади до ін-
терв'ю, і президента на таку кабінету,
що зміг би на себе діяти і таа сали“.

аміло витягає конвенції зі своїх держав".

Уступаючи а прем'єрство, за згодою президента держави і голови кабінету розмовень зберігає в своїх руках директивні у відношенні до міжнародної політики.

Ось докладний зміст інтерв'ю марш. Пілсудського. Ясно, що відносно його оригінальності й сенсаційності не може бути двох думок. Потрібну аналізу цієї розмови, пірніна: промови, лишаємо нашим читачам. Зі свого боку зазначимо лише, що в світі цієї заяви наш погляд на довершену зміну і дальші перспективи польської внутрішньої політики, висловлений в передовиці „Несподіванка“, був найближчий дійсності і правди. Ніхто ще досі так досадно не критикував обов'язуючої конституції і конституційних установ польської держави; ніхто ще так не характеризовав конституційних послів та їх праці, процесу діяльності міністрів і польської бюрократії; ніхто ще не замикав у своїх емоціонально ядерних словах такої суми погорди до життя і світа...

Ольга Кобилянська в Празі.

Як витала наша письменниця в столиці Чехословаччини.
(Доповіс із Праги.)

Позвольте Вашому читачеві опис того, як витала Ольгу Кобилянську золота Прага, поміщений в „Ділі“ з дня 17. червня, доповнити деякими, надбавши, цікавими подробицями, при чому нехай буде тільки для короткості зрезюмувати з перелічення довгого ряду видатних представників різних установ та організацій, що взяли участь у величезній нашої великої письменниці, при участі кращих представників також чеського громадянства.

Ольга Кобилянська здержалася була, як відомо, в переїзді на лікування до Франценсбаду на кілька днів у Празі. Хора письменниці не могла опертися висловленню її бажання тутешньої української громади побачити її і привітати. І витала велику письменницю українська, а й сама чеська Прага шире й достойно. Три дні продовжувалося випрошувало „святю“.

При самім приїзді зустріла письменницю українська громада ошатньо. Управа Вільсонового Діря виступила на ту ціль сальною, що служить для прийняття приїжджів із загальною високоповажених гостей. Одні з аранжерів прийняття впроваджує під руку велику землицю до сальону, в якій зібрані представники всяких укра-

їнських організацій. Вигляд у письменниці скорочений, але бадьорий, та, здається, погні відмовляють похиту. — Витали письменницю представники українських високих шкіл і цілої низки інших еміграційних установ та організацій, емігрантів і подебальських. Явилася й витала українську письменницю промовою і кайтами делегації чеських жінок. Кітток увагалі було багато. Промов приїжджів вислухати вміщевані до довгого дорогого письменниці-напівні — нехай не у гніа буде ораторам! — за багато. Описав віднесено дорожню гостю а її товаришкою подорожі до поблизького готелю „Вільсон“ на мешкання.

Треба зазначити, що приїзд О. К. був анонсований у цілій пражській пресі замітками, а то й окремими статтями.

Ранок другого дня після приїзду проведла письменниця в тісній товариській гуртку представників тутешнього „Союзу українських журналістів і письменників“. У „програму“ увійшла трьоххвилинна привітальна „промова“, а далі за журналістичною „кавою“ пішла гутірка на теми літературні й загальні, спомини і т. д. І врешті кілька слів офіційного прощання. Але письменниці не було спільно покидати товариство „робітників пера“ і мила гутірка захопила й час обідній. — Тогож дня витав О. Кобилянську пражський Український Соціологічний Інститут поплудневим „чаєм“.

Завершенням пражських днів Ольги Кобилянської була влаштована в її честь Академія, що на третій день її тутешнього побуту відбулася в пражській Репрезентативній Домі при участі не лише представників української еміграції, але й численних чеських гостей, м. ін. представників чех. міністерства народної освіти, чеських високих шкіл і літературних кол, на чолі із симпатичною постаттю Адольфа Черного, ветерана чеської науки й літератури та піоніра наближення словянських народів, що своєю ширею приязню до польської нац. культури зумів погодити з неменше ширшою прихильністю до українського народу і його національних змагань. Програма Академії відома із згаданої на вступі кореспонденції „Діла“. Зазначити годиться, що найкращою частиною Академії була беззаперечно змістова і широка та глибокою пошаною до письменниці промова промова представника Славянського Семінара при чеській університеті, проф. Горака, на якого думку, ряд творів української письменниці став триаким добутком не лише української, але й цілої слов'янської літератури. Від чеської Жіночої Народної Ради витала Кобилянську промовою і кайтами п. Ружела Вавкова. Позатим відчитано численні привіти, м. І. від президента чех. парламенту п. Махперта, від голови міста

Праги д-ра Банси, від ректора Карлового Університету проф. Нідерле ітд., ітд.

Наша письменниця, що поналилася, прийнята шумними оплесками, на саль, опираючись об палицю, не була в силі залази недуги, утомі і зворушення відповісти на всі ті привіти пошани окремою подякою-промовою, а лише — як пише одна з чеських газет — „се скромна уклані од стоаль-ку“.

Хто цікавиться тим, як витала українську письменницю „чеська Прага“, і чеською опікою значіння й творчості О. Кобилянської, нехай перелистує чеську пресу в часі її пражського побуту, де знайде м. І. теплом повільну статтю того самого проф. Горака, який словом і пером дав себе пізнати широкій публіці як ширій прихильник української літератури і поклонник одної з кращих її представниць — Ольги Кобилянської.

Г. К.

Українська мова в школі.

З'їзд українців у Львові.

Для 1-го липня ралія у Львові кравий з'їзд українців. Мета з'їзду: виміна думок про методи навчання української мови та літератури в середніх школах. З'їзд цей, організований виділом „Учительської Громади“ у Львові, підготовлено дуже слабо. Як це зазначив один із його учасників на початку зборів, більшість учителів на провінції могла довідатися про з'їзд шойко в останніх двох днях і то випадково з преси. Тому не дивно, що українців з провінції з'їхалося мало: на 50 учасників нарад було їх лише 20.

Проводив нарадами дир. І. Кокоруді, (заост. ісп. О. Попович). Матеріалом до дискусії став реферат дир. Л. Крушельницького „Проект зміни плану навчання української мови та літератури в середніх школах“. Реферат мав цілу низку свіжих, сміливих думок, авернених проти надто ехольстичних рямців шкільного навчання. Референт виступав рішуче проти перевантаження учнів замість спеціальним, неікавим матеріалом старої літератури, що не в силі захопити молодого покоління пі ідейною пі художньою партією, а навіть розбудує в ньому нехіль до різного письменства. Зразки найдавнішої доби нашого мистецтва слід було би давати в мистецтві перекладах і порівнянати їх із творами з інших літератур. При новім письменстві треба вивчати із метою вивчення життєписів і готових у підручниках характеристик письменників, його творчості та схематичних літературних напрямів. Усю увагу треба покласти на безпосередній контакт із творами і на підготовку самостійної праці учнів. План навчання на всіх ступнях повинен бути

однотипний. В сьатіх з'їзду вивчати шкіль треба присвятити весь час на ознайомлення із сучасною літературою.

Реферат Л. Крушельницького, що формулював деякі догадки думи різно до привід до довгої загальної дискусії. У ній забирали голою пн. Біленький, І. Копач, Шиллер, Бурно, Залеский, Миколишин і Турляський. Питав, як виглядає стільки, що промовою важко було посередити дискусію на конкретній темі, як і в чому змістити план навчання літератури. Більшість із присутніх торкалася загальних болючих питань школи і літературної мови: налосталі нові підручники, звільнені із духом часу і нові прагматичні та правописемного безладу. Кількох промовців стверджувало, що більше болючий факт, що чимало українців вивчає промовою різною мовою. Промови на цьому ж таки з'їзді давали надто багато прикладів цієї тенденції правди (ах зуха боліли від жорстокої „ходить о то“ і „ходить про...“ „попрошу о голос, „обим прося“, „як са мені ала“...).

У відповіді на деякі запитання референта ісп. Копач звертався злучно увагу, що не треба в гімалій переборшувати у навчанні т. зв. нової літератури, хоча би з таких мотивів: 1) виділи сучасний письменник, що найбільше шкільні підручники, може не єдиним життєм захитати своєю доброю славою і шми кинути тіль на всю літературу. 2) поодино сучасний твір стає зрозумілим аж у зрілих роках; 3) примусова шкільна лектура може викохотити утіль до творів, якими вони повинні опанувати саме після її скінчення.

Делегат учительства з Волині Шиллер висловив жалю, що не привезе із цього з'їзду готового плану, на який та думи ждуть його шкільні товариші. Одностайно висловили від них побажання, щоб „Учительська Громада“ організувала такі з'їзди учителів також від інших провінцій навчання.

Дарма, що деякі львівські учасники з'їзду висловили думку, що з'їзд не зробив марно, — після 7-годинної дискусії він закінчився загальним ухваленням нового нещепового плану. На шість часників не прийняли ніяких постанов резолюцій. З'їзд доручив анкету „Учит. Громади“ вибрати комітет, що підготує би матеріал до найближчого з'їзду з цю конкретним планом і ввійшов у розуміння з гуртками українців на провінції. Іншими словами: з'їзд закінчився тим дезабератом, який „Учит. Громада“ повинна була виконати, скликаючи цей з'їзд наслідки.

МИКОЛА МАТІВ-МЕЛЬНИК.

4)

Із нетрів ночі.

(Продовження).

— Так он які це москалі...

Чи вернуть вони до своїх табунів веселих, чи...

Я забув про все, а звуки рідної пісні потягли мене до тих сірих шинель: Я не стямився, як наші голоси злилися у дзвінкий тербет і... я щиро стискав руку козака Василя Стеценка.

Потягнувшись бачачи далеко у глибині ночі.

Цей уродливий, високий козак із синіми дзвіночками, текинорусним чупром, з тонкою музикою в словах, приніс до казямату подихи спілого збіжжя, і якийсь дивний чар руху, сили й здоров'я... Тюрма поширшала й наповнилася каскадами сміху.

— Ех, і прийшлося таки спочити, а то тікали, тікали днями й ночами — та зовсім замулились. Захотілося грушчок... а шваб стягнув за логі: зловили і кришк... Ну, ось тобі й Херсон, Трохиме! Хібаж таки не втекли би були, якби не ці чортів грушк...

А так поцупили аж сюди, пімали й будуть уже сидіти. Перше за те, що втікали, а друге — по „аграрному вопросу“ — значить, крали німецькі грушк...

І слухав я казки про далекий Херсон і про гу „волю“, що скоро „требувати“ будемо.

— Прийде революція... і тоді визволятимемо Україну... поставимо нові межі й нові порядки... А тож за якого чорта народ страдає? — Хіба мало кісток посялось під усякими „крепостями“ — та аз кого, як Николушку, чи за розстрілу Распутіна? Приходить время, як казав Тарас,

та ще люте!... Одважимо солі з лихвою й виженемо сволоту, в Дніпрі, в морі потопимо, мати їх розтопить!

— Так, такі — приткнув під стелею гасник, кліпаючи присліпим оком.

Я летів степами. В уках давоння подих просторів, далеко... далеко гонив вітер розхвостані золотогриві табуни... У головах під сонцем дзвонила вігха у дзвони хрусталеї... Я біг за волошками під очей, за жагою червоних маків... Кудись по широким килимах з блаватів і горниціту...

Грудочки срібла падали десь на тафлю сньогого дзеркала...

Минали дні за днями. Ми зі Стеценком і Трохимом Сірим збуваємо тюремні години. Прямо гонимо одну за другою: щоб скуки не несли. Заборонили співати, бо то не е, пане-добродію, якась корчма, але військовий арешт. Ну, хай вам, але говорити буду... навіть з москалями... Я ще не розумів тюремних тайн і прийомів, тому треба було зачинати від: аз, буки...

Так ось нас заарештують... ну нічого. Перші вражіння: а вами не церемоняться. Починається від кучерявих притяників і степенується далі, далі, далі. Зразу легенько: глухі буханці, а далі ключі, кулак. „Ви“ переходить у „ти“. Влібрають „інсигні“, складає „куплю з орликом“ обривають бляшані „оладки“ з ковніра і забираються до вашої приватної власності, до душі голої... І це останнє найболючіше. Забирають вам листи, блокнот а найтяжкішими справами; питають за найменший почерк, за дрібну карлючку... А, тут ще кусинк оліва, окладинка з бумажної папки, гаманець і ножики... Зразу здається, що ви ніщо, що лише шкура сама на вас і чомусь ви вртаєтесь, западаєтесь в землю — горбитесь і викинете зі своїм усім „я“, з цілою душею, розмінюєтесь на найдрібнішу монету. Губитеся в за-

душливому пілі... А там стрижуть і заганиють у клітку. І витягаються з усіх закутків до вашої душі пазури ехидної самоти. Сопухи. І пріца, як салдацька повія...

А понад вами час бездушний, тупий, безко-

нечний... І якого чорта той „ембер маляр“ так безнастанно молиться? (Ми з ним уже не говорили, я мав товариство.) Цілий час гойдається як рабін і побожно, аболоно зітхає.

— О, Боже, Боже, о, свята Диво! Ах, ах... хх-хх-хх (І затім позіхав голосно.)

Але мені було дивно, Мені все чомусь видавалося, що він тільки перебірає губами, наче кіш у спеку, а більше шурить вухо до нашої розмови... Я почув до нього холодну нехіль, що по-малу переходила в ненависть.

Другого ранку Вертачнійг покликани до канцелярії; по хвилі прийшли й по мене. Ми гинули собі прямо в вічі. Його повіки кліпали, з німці зелені стрілки якоїсь горячки й неспокою.

— Ви добрий пташок, тепер а все вже знають — заговорили до мене профос. Таких як ви, ми скоро полагодуємо!

— Не розумію!

— Зараз, зараз... Пане Вертачнійг, розкажіть як то було!

Вертачнійг забрехав безпам'ятно...

— Підла брехня, я з вами про ніщо не говорив, це безлічна провокація!

— Та-а-а? А з москалями що ви говорили? Га? Пригадайте собі добре... Ви вже два дні з ними перекакуєтесь, мало не цілуєтесь, ні?

— Я на це, пане Вертачнійг, можу мати лише одну відповідь... моя долоня пристала до його щок, як до халами...

— Стерпво, шувальні прокляті!

(Продовження буде)

З журналу Видавничої Спілки. Ціна 2 коп. Випуск 4. 10